

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 12/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä helmikuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta (HE 227/2008 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 5/2009 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Ismo Tuominen, sosiaali- ja terveysministeriö
- budjettineuvos Tuomas Sukselainen, valtiovarainministeriö
- ympäristöterveyspäällikkö Merja Vuori, Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
- tulliyli tarkastaja Anssi Kartila, Tullihallitus
- johtaja Hans Ahlström, Suomen Varustamot
- asiamies Asta Mörsky, Tupakkateollisuusliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettua lakia muutettavaksi. Pakkausmerkinnöiltään tupakkalainsäädännön vaatimuksista poikkeavien tupakkatuotteiden yksityiselle maahantuonnille ja hallussapidolle asetettaisiin määrälliset rajoitukset. Rajoituksen rikkominen olisi tupakkatuoterikkomuksena rangaistava teko.

Esityksen tavoitteena on varmistaa erityisesti tupakkatuotteiden pakkausten suomen- ja ruotsinkielisten varoitusmerkintöjen vaikuttavuus tilanteessa, jossa tupakan tuonti matkatavarana muista Euroopan unionin jäsenvaltioista vapautuu.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Tupakkatuotteiden tuonti matkatavarana omaan

käyttöön muista EU:n jäsenvaltioista on ollut rajoituksitta mahdollista vuoden 2004 alusta

siten, että tuonnista ei tarvitse maksaa Suomessa tupakkaveroa. Uusista jäsenvaltioista tapahtuvalle matkustajatuonnille on kuitenkin enintään vuoden 2009 loppuun säilytetty määrälliset rajoitukset. Nämä valmisteverotuslaissa säädetty tuontirajoitukset tulee viimeistään vuoden 2009 aikana poistaa, jolloin tupakkatuotteiden tuonti matkatavarana ja salakuljetus jälleennyntiä varten uhkaavat lisääntyä huomattavasti erityisesti Baltian maista.

Esityksen yhteiskuntapoliittinen tavoite on perustelujen mukaan se, ettei tupakkalain mukaisesti suomeksi ja ruotsiksi merkittyjen tupakkatuotteiden osuus kaikista kulutetuista tupakkatuotteista nykyisestä merkittävästi vähene. Keinoina tavoitteen saavuttamiseksi ehdotetaan määrällisiä rajoituksia muiden kuin säädetyllä tavalla merkittyjen tuotteiden maahantuonnille ja hallussapidolle omaa käyttöä varten.

Tupakkatuotteiden pakkausmerkinnöistä säädetään tupakkatuotedirektiivissä. Direktiivin 5 artiklan 6 kohdan mukaan varoitusten ja merkintöjen tekstit on painettava sen jäsenvaltion virallisilla kielillä, jossa tuote saatetaan markkinoille. Hallituksen esityksessä on todettu, että tupakkatuotteiden vaarallisuudesta kertova terveysviestintä uhkaa vaarantua ja tupakkasäädösten vaikuttavuus vähentyä, jos matkatavarana ja salakuljetettuna tuotujen tupakkatuotteiden osuus nousee nykyisestä 18 prosentista. Suomen ja naapurimaiden väliset hintaerot voivat lisätä tuontia merkittävästi verottoman matkustajatuonnin rajoitusten poistuessa. Valiokunta toteaa, että matkustajien kannalta esimerkiksi ne määrälliset rajoitukset, jotka koskevat tuontia Baltian maista matkatavarana, säilyisivät lainmuutoksessa käytännössä lähes ennallaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää ehdotettujen määrällisten rajoitusten asettamista tupakkatuotteiden maahantuonnille yhtenä terveyspoliittisesti tarkoituksenmukaisena keinona tupakoinnin vähentämisessä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisäksi erilaisten tupakkatuotteiden samanaikaisen maahantuonnin rajoittamista siten, että tuotteiden prosentuaalinen osuus säädettävistä enimmäismääristä on enintään sata. Lakiehdotuksen mu-

kaan myös tupakkatuotteiden maahantuonnin enimmäismäärät ylittävä hallussapito säädettäisiin tupakkatuoterikkomuksena rangaistavaksi.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että tuonnin ja hallussapidon rajoittaminen varoitusmerkintöjen kielen perusteella on keinotekoinen. Kun säännösten noudattamatta jättämiseen on liitetty rangaistusuhka, muodostuu sääntely kokonaisuutena arvioiden suhteetomaksi sillä tavoiteltavaan päämäärään nähden. Perustuslakivaliokunta katsoo, että ehdotetun maahantuontia koskevan sääntelyn ja siihen liittyvän kriminalisoinnin soveltamisalaa on selvennettävä, jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Lisäksi perustuslakivaliokunnan mukaan on ehdotettu hallussapidon kriminalisointi poistettava lakiehdotuksesta, jotta se voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan lain voimaantulo riippuu erityisesti Virossa toteutettavista tupakkaveron korotuksista ja niiden vaikutuksista tupakan hintaan. Perustuslakivaliokunta toteaa, että tällöin Suomen lainsäädännön voimaantulo jäisi asiallisesti riippumaan Viron tupakkatuotteiden markkinoiden kehityksestä. Perustuslakivaliokunnan mielestä tämänkaltainen seikka ei muodosta perustuslain 79 §:n 3 momentissa tarkoitettua erityistä syytä säätää lain voimaantulosta asetuksella. Myös lakiehdotuksen voimaantulosäännös on perustuslakivaliokunnan mukaan muutettava tavanomaiseksi, jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antamassaan kirjelmässä katsonut, että maahantuontia koskevaa rajoitusta voidaan selventää säätämällä eri tuotteille itsenäiset tuontirajoitukset. Matkustajan on tällöin helpompi huolehtia siitä, ettei tupakkatuotteiden tuonnin sallittu enimmäismäärä ylity ja ettei hän syyllisty tupakkatuoterikkomukseen. Ministeriö katsoo lisäksi, että hallussapidon kriminalisointi voidaan poistaa ja lakiehdotuksen voimaantulo muuttaa tavanomaiseksi eikä asetuksella säädettäväksi. Sosiaali- ja terveysvaliokun-

ta ehdottaa lakiehdotuksen muuttamista ministeriön esittämällä tavalla. Valiokunta ehdottaa lisäksi lakitekniisiä korjauksia lain 7 §:n 3 momenttiin ja 25 a §:ään.

Yksityiskohtaiset perustelut

7 §. Valiokunta ehdottaa 3 momentin lakitekniistä korjaamista tupakkatuotteiden tunnistamista ja jäljittämistä koskevien tietojen osalta.

7 b §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta. Valiokunta ehdottaa, että säännöksessä mainittujen tupakkatuotteiden maahantuonnille säädetään itsenäiset tuontirajoitukset ja että hallussapidon määrälliset rajoitukset poistetaan säännöksestä.

25 a §. Valiokunta ehdottaa, että säännökseen tehdään valtion kunnille maksettavia korvauksia koskeva lakitekniinen korjaus, joka liittyy 20.3.2009 voimaan tulleeseen tupakkalain muutokseen (132/2009).

31 e §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa, että pykälästä poistetaan tupakkatuotteiden hallussapidon rangaistavuus.

Voimaantulosäännös. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyistä syistä voimaantulosäännöksen muuttamista tavanomaiseksi. Valiokunta ehdottaa lisäksi, että ehdotetut lakitekniiset korjaukset voidaan saattaa voimaan jo ennen maahantuonnin rajoitusten voimaantuloa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna.

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 päivänä elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 4 luvun otsikko ja 7 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 984/2008, sekä lisätään 25 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 984/2008, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi 7 b ja 31 e §, seuraavasti:

4 luku

Maahantuonti, myynti ja mainonta

7 § (*Uusi*)

— — — — —
Tupakkatuotteen valmistajan tai maahantuojan on ennen tupakkatuotteen elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa myyntiä tai muuta luovut-

tamista merkittävä tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaukseen:

1) suomeksi ja ruotsiksi varoitukset tupakan aiheuttamista terveyshaitoista;

2) suomeksi ja ruotsiksi savukkeesta poltettaessa syntyvän tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin määrät ja

3) tuotteen tunnistamista ja jäljittämistä varten tarvittavat tiedot.

7 b §

Omaa käyttöä varten Suomeen ei saa tuoda (poist.) tupakkatuotteita, joiden merkinnät poikkeavat 7 §:n 3 momentissa säädetystä, enempää kuin 200 savuketta, 50 sikaria, 100 pikkusikaria ja 250 grammaa piippu- tai savuketupakkaa. (Poist.)

25 a § (Uusi)

Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kuntien toimeenpantavaksi

ohjaamista tupakkavalvonnan tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäviksi.

31 e §

Joka tuo maahan (poist.) tupakkatuotteita 7 b §:n vastaisesti, on tuomittava, ellei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, tupakkatuoterikkomuksesta sakkoon.

(2 mom. kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tämän lain 7 ja 25 a § tulevat kuitenkin voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk
vpj. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
jäsen. Risto Autio /kesk
Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /kesk
Arja Karhuvaara /kok
Anneli Kiljunen /sd

Jukka Mäkelä /kok
Tuomo Puumala /kesk
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /kesk
Satu Taiveaho /sd
Lenita Toivakka /kok
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.